

RADEK BARTONÍČEK

NOVINAŘINA JE MŮJ ŽIVOT

 C PRESS

Novinařina je můj život

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Radek Bartoníček
Novinařina je můj život – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

**NOVINAŘINA
JE MŮJ ŽIVOT**

RADEK BARTONÍČEK

NOVINAŘINA JE MŮJ ŽIVOT

**Ohlédnutí za novinařinou, politickým děním
a proměnami Česka v letech 1989-2024**

Text © Radek Bartoniček, 2024

ISBN tištěné verze 978-80-264-5375-8

ISBN e-knihy 978-80-264-5419-9 (1. zveřejnění, 2024) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-264-5501-1 (1. zveřejnění, 2024) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-264-5502-8 (1. zveřejnění, 2024) (mobi)

*Tuto knihu věnuji svým rodičům a manželce. Nikdy jim nebudu moci
být dostatečně vděčný za to, co pro mě v životě udělali, abych mohl
naplno dělat svou práci.*

Cítím vděčnost ke každému člověku, který si uvědomuje, jak nesmírně důležitá je nezávislá novinářská práce, má pro ni pochopení, podporuje ji a neútočí na ni.

ÚVOD

aneb

CO SE V TÉTO KNIZE DOZVÍTE

Ano, novinařina je skutečně můj život. Zachycuji dění kolem sebe psaním, focením i natáčením videí na webu Aktuálně.cz. Věnuji se zpravodajství, reportážím, občas dění kolem nás komentuji, snažím se být tam, kde se něco děje. Ať už ve vysoké politice, nebo třeba někde na ulici při demonstracích. Mojí doménou je politika, ale baví mě i mnoho jiných témat.

Novinařinu vnímám jako své poslání. Svět kolem nás mě zajímá natolik, že bych nedokázal existovat, kdybych ho nemohl mapovat, nemohl si povídat s lidmi, neměl možnost něco napsat, natočit, natočit. Nejraději bych měl místo oka v hlavě malou kamerku, kterou bych všechno zaznamenával. Fascinuje mě totiž život kolem nás. Slovo fascinuje se může zdát jako příliš sugestivní, ale když mě opravdu život *fascinuje*... Někdo musí vyjet za „hranice všedních dnů“, nasednout do letadla a letět za různými divy světa, ale to já nepotřebuji. Mě fascinuje sebemenší maličkost, u které by někdo namítl: Vždyť je to jen úplně obyčejný život. Jenomže mně přijde velmi zajímavý právě ten.

Ted' si možná budete myslet, že nejsem úplně normální. A možná budete mít pravdu. Minimálně pokud jde o práci. Jenomže když někoho nebo něco milujete, ztrácíte občas kontakt s realitou. Jste mimo. Děláte věci, které byste normálně nedělali. Ale také občas

trpíte, proklínáte sami sebe, zpytujete svědomí, říkáte si, jestli to všechno mělo vlastně smysl, když vidíte, jak se vám vzdalují vaši blízcí, nebo máte strach o své zdraví, litujete toho, že nejste jiní. Někde uvnitř toužíte po změně, chcete se od své vášně odpoutat, ale nejde to.

Pokud k vám mám být upřímný, pravdivý a otevřený – a to já chci –, tak vám i tuto stinnou stránku svého zápalu musím hned na začátku přiznat. Mimochodem, právě to se přece od novinářů a novinářek čeká, ne? Pravdivost. Otevřenost. Upřímnost. Jsem přesvědčený, že většina novinářů se snaží směrem ke čtenářům tyto morální imperativy cítit. A i o tom se v téhle knize dočtete. Protože tato kniha zdaleka není jenom o mně, ale je také o důležitosti novinářské práce. A o obhajobě této práce. Přestože mnozí lidé na novináře a novinářky nadávají, pomlouvají je, plivají na ně a píší jim nenávistné komentáře.

Novinářská práce se zásadním způsobem mění. Klasičtí novináři a novinářky ztrácí část svého vlivu, což není dobré pro žádnou společnost. Mnozí lidé se z toho radují, aniž by si uvědomovali, že se radují z nařezávání větve stromu, na které sami sedí. Pro občany i pro demokracii je nesmírně důležité, aby novináři měli vliv a sílu, aby „otravovali“ ty, kteří mají moc ať už ve vysoké politice, nebo v krajích, ve městech i nejmenších obcích. Kdekoliv někdo spravuje věci veřejné, by měl působit také novinář, který bude nezávisle psát o tom, jak tato správa věcí vypadá.

Budu se snažit vám v této knize přiblížit novinářskou práci co nejvěrněji. Jak vypadá v reálném životě. Od chvíle, kdy jsem se jí začal od roku 1990 věnovat, až do současnosti. Zmíním se také o politickém dění za posledních třicet let s důrazem na období, kdy Česku vládla dvojice Miloš Zeman – Andrej Babiš, kterou vystřídal Petr Pavel s Petrem Fialou. Pokusím se přinést osobní postřehy z toho, jak docházelo ke změně nejen „nahore“, ale také jak to prožívali lidé „dole“. Ať už protestovali proti Zemanovi s Babišem, nebo následně proti Fialovi s Pavlem. Rád bych vám ale také

vysvětlil, proč mám tak moc rád rodný kraj moravského Slovácka a proč si myslím, že bychom měli v dnešní supermoderní době čerpat ze života, tradic, lidové kultury a víry našich předků.

Jsem si vědom, že každý z mých kolegů by byl schopný napsat svou originální, zajímavou knihu. Neosobuji si vůbec žádné právo mluvit za všechny novináře. Opravdu ne. Proto co si zde přečtete, vnímejte jako můj osobní pohled. Pohled člověka, který se věnuje novinářině celý svůj profesní život. Od 20 do 55 let. Téměř každý den. Často i o volných dnech a víkendech.

Kdybyste se zeptali lidí, kteří mě znají, myslím, že by se všichni, nebo skoro všichni shodli na jednom – že jsem srdcař. Možná by někteří dodali slova jako blázen, nadšenec, magor. Così ve mně mě nutí zachytit co nejvíce věcí kolem nás.

Aby bylo ale zároveň jasno: To, že věnuji novinářině tolik času a mám ji tak moc rád, neříká vůbec nic o tom, jak svou práci dělám nebo jak jsem v ní dobrý. Není to dokladem toho, co jsem dokázal. Vytvořil. Vybudoval. A upřímně sám sobě přiznávám: Množství času, které jsem své práci dal, z mého pohledu zdaleka neodpovídá výsledku této práce. Dokonce si myslím, že množství času, které jsem práci věnoval, bylo naopak překážkou tomu, abych byl efektivnější, lepší, úspěšnější.

Někoho patrně napadne, že jsem asi workoholik. Občas to o mně někteří lidé říkají. Ale já s tím nesouhlasím. Workoholismus je přece nemoc, a já se tedy rozhodně jako nemocný člověk zatím necítím. I když občas si tím nejsem úplně jistý.

V šest ráno se probudím. Bud' si jdu zaběhat, nebo jdu okamžitě do redakce. Mám ji ve vedlejší ulici. Bydlet co nejbliž k práci byl vždycky můj sen. Na obědy moc nechodím, protože je považuji za ztrátu času. Snažím se pracovat dlouho do odpoledne nebo až do večera. Pondělí, úterý, středa, čtvrtek, pátek. A někdy i sobota a neděle. To sice zvolním, ale nedovedu si moc představit, že bych nešel o víkendu někde něco nafotit, natočit, napsat, nebo se alespoň jít někam podívat. Nesmírně rád jsem tam, kde se něco děje.

Nesmírně rád naslouchám lidem. Povídám si s nimi. Ale platí to jen v případě, že můžu takové setkání „zpracovat“. Tedy nahrát si ho, přepsat na papír, upravit a potom publikovat.

Mluvit s lidmi jen tak, nepracovně, mě moc nebaví. Nevidím smysl v tom, že s někým mluvím, když slova utíkají do prostoru a někde se tam rozplynou. Ztráta času. Smysl mi dává jen to, co můžu chytout, schovat do diktafonu, mobilu či diáře a potom to můžu předat jiným. Čtenářům, divákům, posluchačům. Vsadím se, že málokdo má v mobilu tolik fotografií jako já. Přes 215 tisíc fotek – většinou souvisejících s prací. A totéž platí i o videích. V mobilu jich mám sice jen asi tisíc, ale na externích discích desítky tisíc. Kupuji další a další a další externí disky, protože nedokážu nic z natočeného a nafoceného vyhodit do koše.

Nejhorší trest by pro mě byl, kdyby mě někdo někam posadil, vzal mi fotoaparát, diktafon, mobil a já nemohl nikam vyrazit, nemohl nic dělat. Žádná fotka. Žádné video. Žádný článek. Děsím se pomalého umírání bez možnosti pracovat. Když budu vědět, že i na smrtelné posteli budu mít sílu ještě dělat novinářinu, natočit rozhovor, napsat reportáž, zachytit dění kolem sebe, bude se mi umírat mnohem radostněji. Jestli v životě něčeho obrovsky lituji, pak je to hlavně to, že jsem se mnohem více nevěnoval svým dětem. Když jsou malé, jste pro ně všechno, zbožňují vás. Ale jakmile začnou vyrůstat a vnímat svět mnohem kritičtěji, všimnou si, že jim nedáváte tolik času, kolik by si přály.

Ze začátku vám to nedojde. Říkáte si, že si na ně uděláte čas později. Že jim dáte všechnu péči, kterou potřebují. Mají tři, čtyři, pět let. To jsou ještě docela malé, tak to jde. Můžete pracovat naplno. Šest, sedm, osm, devět. Jo, už by jim měl člověk věnovat více času, ale ještě nejsou tak velké, tak je možné přece jen ještě dát hodně času práci. A pak... Najednou... Ani to nepostřehnete... Už vás vaše děti nepotřebují. Nebo potřebují, ale najednou se role otočí a ony nechtějí věnovat čas vám. Chtějí žít bez vás. To neznamená, že by vás neměly rády, nebo dokonce byl mezi vámi nějaký vážný svár.

Ale velmi dobře vědí, že když byly menší, tak jste dali přednost své práci před nimi samotnými. A nikdy vám to nezapomenou.

Představte si přitom, jaké já měl v životě štěstí. Jedna dcera. Druhá dcera. Třetí dcera. Nádhera! Do smrti budu děkovat manželce a osudu, že mě potkalo něco tak krásného. Jsi jako král, říkali mi občas lidé v narážce na pohádky o králích, kteří měli tři dcery. Říkali mi to s nadšením a dodávali, že bych na to měl být patřičně pyšný, ale mně to asi úplně nedocházelo. Když v životě prožíváte největší štěstí, často si to neuvědomujete v tom konkrétním okamžiku, ale až s určitým odstupem času. Já si to sice neuvědomil hned, ale naštěstí mi to došlo docela brzy. Jenže jsem stejně dával často na první místo práci.

Byly časy, kdy jsem uznával nejvíce ty, kteří věnují své práci maximum času, kteří se snaží být ve své práci co nejlepší, nejúspěšnější. S postupujícím věkem ale stále častěji hodnotím člověka podle toho, zda je prospěšný druhým lidem. Zda se snaží dělat pro druhé něco smysluplného, užitečného. Stále častěji se kláním lidem, kteří se například starají o své blízké. Když je neopustí v těžkých chvílích. Když slyším, že děti se postaraly při umírání o své rodiče nebo jiné příbuzné, obdivuji je. Stejně jako když věnují maximum času výchově svých dětí.

Obdivuji každého, kdo nemá na prvním místě sebe samého, ale druhé. Takoví byli mí rodiče. Taková je moje manželka. Taková je moje sestra. Takových lidí je naštěstí v naší zemi ještě mnoho. Jsem přesvědčený, že naše země se nezhroutlá jen v případě, že péče o druhé převáží nad péčí o sebe sama. Což vám možná přijde jako samozřejmost, ale ona to samozřejmost vůbec není.

Někomu se to může zdát nadnesené, ale když jsem začínal po pádu komunismu psát, měl jsem pocit, že jsem součástí generace, která chce pro tuto zemi udělat něco užitečného. A svou práci jsem vždycky bral jako službu naší zemi. Dodnes mi nejvíce ze všeho záleží na tom, aby se lidem v Česku žilo co nejlépe, aby měli mezi sebou co nejhezčí vztahy. Jsem novinář, který nemá žádnou

radost z toho, když jeho země v něčem selhává či prohrává. I když zde panuje mýtus, že si novináři říkají: „Čím hůře pro naši zemi, tím lépe pro nás, protože bude alespoň o čem psát.“ Já si to zcela určitě nemyslím. A mnozí další novináři také ne.

IKONICKÝ NOVINÁŘSKÝ SÁL ZAVÍRÁ

V létě roku 2024 se procházím obrovskou halou našeho mediálního domu a snažím se, abych si zapamatoval všechno, co tady mám ještě možnost vidět. Velké televizní obrazovky navěšené po obou stranách haly jsou zatím ještě v provozu, pohromadě drží také dva „bazény“, jak jsme si zvykli říkat kruhu, odkud šéfové řídili provoz redakcí, na místě jsou také desítky stolů a stovky židlí. Stoly jsou už ale rozebrané, židle seřazené v řadách jako vojáci před odvelením, podobně jako věšáky a malé skříňky.

Nejmodernější novinářský newsroom v České republice, stálo v titulcích, když v červnu roku 2013 majitel vydavatelství Economia Zdeněk Bakala toto ikonické místo otvíral. Přestože od té doby uběhlo jedenáct let, stále poutalo velkou pozornost. Stále to byl výjimečný novinářský prostor. Když na mě padla volba, abych v roce 2023 provázel zájemce o prohlídku našeho „domu“ v rámci akce Open House Praha, po celý den jsem se mnohokrát přesvědčil, že spoustu lidí sídlo naší Economie zajímá. Mnozí žasli, když si ho prohlíželi a poslouchali o historii celé karlínské čtvrti i naší budovy, přetvořené v multifunkční projekt Forum Karlín. A žasnul jsem také já, jako milovník starých továren, protože naše sídlo nebylo ničím jiným než fabrikou, kde dělníci vyráběli už od 19. století kromě jiného mohutné parní kotle

společností Českomoravská Kolben & Daněk (ČKD) pro celé Rakousko-Uhersko.

Dnes se na ně díváme díky fotografiím jako na něco, co už dávno není, nedokážeme si ani moc představit, jak ta jejich práce vlastně vypadala. A brzy se budou lidé podobně dívat na náš obří newsroom s mnoha novináři a stohy papírů na všech stolech a budou si říkat, jak vůbec mohly tak velké redakce existovat a jak vlastně dokázaly ekonomicky žít. Bohužel, ekonomická situace řady vydavatelství včetně toho našeho se neustále zhoršovala. Pro lidi z venku jsme měli to štěstí pracovat v nejmodernějším novinářském newsroomu, pro nás uvnitř to byl ale spíše provaz, který nám stále těsněji svíral hrdla a museli jsme táhnout náklady na jeho provoz. Neexistovalo jiné řešení než se tohoto provazu zbavit, abychom se mohli nadechnout a dál přinášet čtenářům co nejkvalitnější informace, pokud možno v co nejlepší novinářské sestavě.

Při mém prvním vstupu do budovy na začátku roku 2016 byla ještě plná lidí. Novinářů, manažerů a mnoha dalších profesí, z nichž některé z důvodů úspor už ani neexistují, protože se ukázalo, že vlastně byly zbytné. Mnozí novináři odtud ale odešli a založili například nová média, ve kterých dělají spoustu skvělé práce. Řada kolegů dala život webům jako Seznam zprávy a Deník N, další kolegové posílili jiné redakce a mnohdy jsou v nich lídry a vizionáři.

Když jsem se s prostory tohoto výjimečného newsroomu v létě roku 2024 loučil před stěhováním redakce na jiné, menší místo, věděl jsem, že procházím místy, která jsou už svým způsobem věcí historie. Bylo tedy načase zamáčkout slzu nostalgie a jít dál. Možná jsem byl jen zaskočený tím, jak rychle to všechno nabralo závrtné tempo. „Připomínám informace ke stěhování redakcí. Dnes večer začnou kolegové z IT stěhovat monitory, klávesnice a myši. Na nových pracovištích jsou stoly, zásuvky a židle. Naposledy apeluji na vyklizení posledních skříněk a na likvidaci papírů a dalších věcí ze stolů,“ píše pokyny tajemník redakce.

Že se budeme stěhovat a redakce budou procházet výraznou proměnou, bylo jasné od chvíle, kdy se s námi začala scházet generální ředitelka. „Toto je soumrak novinařiny. Opravdu, soumrak novinařiny,“ opakovala, aniž by jí někdo zpočátku oponoval. Těžko říci, jestli je to tím, že mluví velmi přesvědčivě a emotivně, nebo tím, že nálada v místnosti je pod psa a nikdo nemá chuť na diskusi.

Není divu. Téměř padesát lidí, které jsem v místnosti napočítal, nepochybuje o tom, že situace je nevyhnutelně vážná, a nikdo si nemůže být jistý, že nepřijde o práci. Další a další snižování počtu zaměstnanců v té době pokračovalo a sama generální ředitelka na mou otázku, jestli se ještě vůbec sejdeme na stejném místě třeba už za tři měsíce, vysvětlovala během roku 2023 bez jakýchkoliv vytáček: „Radku, to vám slíbit nemohu. Je možné, že ano. Situace je opravdu velmi vážná. Ale já věřím, že plán, se kterým kluci přišli, je dobrý.“ Myslí tím nové vedení redakce po odchodu už druhého šéfredaktora v krátké době.

Svým způsobem naši nejvyšší šéfovou obdivuji. Na to, že původně přišla hlavně proto, aby představila nového šéfredaktora, který je s námi dodnes, měla se všemi pořádnou trpělivost, a to zejména ve chvílích, kdy se přece jen rozjela debata. Stojí u dveří už pěkných pár desítek minut, odpovídá na velké množství dotazů a přitom musí z reakcí cítit, že jí nejsme příliš nakloněni. Na její odpovědi přicházejí velmi rychlé a kritické reakce, po kterých dávají někteří ironickým smíchem najevo, že jejich sympatie rozhodně nejsou na straně generální ředitelky. Přesto bez hnutí dál stojí takřka nalepena na vchodové dveře, odmítá nabízenou židli a bez odpovědi nenechává žádnou otázku.

„Sami přece musíte vidět, jaká je dnes situace. Všude se propouští, reklama na webech má stále menší cenu a k tomu ztrácíme příjmy od Googlu, Microsoftu a dalších. Navíc vám novinářům chybí profesní organizace, která by se vás zastala, takže se nemůžete divit, když mluvím o soumraku novinařiny,“ vrací se

ke svému tématu. Když říkala tato slova, psal se rok 2023. S postupujícími měsíci roku 2024 už byla její slova přece jen o něco optimističtější, byť nebylo možné jásat. Ale to nejásal v českém mediálním prostředí nikdo. „Po několika letech jsme se dostali do zisku,“ oznámila v červnu 2024 generální ředitelka.

Nevnímal jsem nejnovější dění, včetně stěhování, jako tragédii, ale naopak jako přirozené pokračování života. Něco končí a něco nového začíná. Hledat nové možnosti novinářské práce je přece ohromná výzva. S kolegy vedeme víc než kdy dříve debaty nad tím, jak nově oslovit čtenáře, jak informovat občany v naší zemi, jak si najít cestu mimo jiné k mladým lidem. Občas se u toho trápíme, občas ztrácíme optimismus, ale já neustále myslím na to, že všechno naše snažení je ve veřejném zájmu, neprodáváme hrnce ani se nesnažíme lidi nachytat na nějaké „výhodné“ půjčky. Nejsme šejdíři. Jde nám o to, aby lidé získávali pravdivé, ověřené a důvěryhodné informace, které jim například pomůžou, aby se v životě lépe orientovali a nestaly se z nich ovce, které bude někdo snadno ovládat.

Jenomže je potřeba si otevřeně přiznat, že tato doba je pro novináře a novinářky možná vůbec nejhorší za poslední desítky let. Ať se dávám do řeči s kýmkoliv z jiných redakcí, popisují situaci pesimisticky. Bez ohledu na to, zda jde o soukromá či veřejnoprávní média. „Odchází od nás další novináři,“ říká mi kamarádka z Českého rozhlasu a posteskuje si, že je jich stále méně na stále více práce. „Už nemáme ani žádného odborníka na zdravotnictví,“ podotýká. To není možné, říkám si, vždyť právě od veřejnoprávního média bych čekal, že bude mít minimálně jednoho novináře, u kterého budou posluchači vědět, že se v této nesmírně důležité, ale obtížné oblasti dokonale vyzná. Zároveň ale vím, že máme stále velmi dobrou veřejnoprávní média, ať už Českou televizi nebo právě Český rozhlas. Nic nesleduji více než je.

Ke všemu zlému se navíc právě v tomto období nejvíce v historii mluví o nástupu umělé inteligence, která prý zastane práci

lidí v mnoha zaměstnáních. A kdo má přijít na řadu mezi prvními padlými? No přece my novináři.

Shodou náhod se v červnu roku 2024 schází skupinka novinářů na pražské Letné, aby se pobavili o tom, jak podstatně více oživit Syndikát novinářů. Profesní organizaci, která nemá zrovna velkou sílu a vliv, ale to by se právě mělo změnit. „My už o to usilujeme dva roky, ale potřebujeme pomoc vás a dalších novinářů i novinářek,“ vysvětluje Vojta Boháč, který patří k největším nadějím české žurnalistiky. Založil nezávislý zpravodajský server Voxpot, jezdí často natáčet mimo jiné na Ukrajinu, dokázal získat pozornost mnoha mladých lidí.

Ale kromě toho má snahu ještě podstatně více rozhybat Syndikát novinářů, aby se zastával novinářské profese, mnohem více ji rozvíjel a podporoval, ale také aby se stal uznávaným partnerem při jednání o české i evropské legislativě, která se novinářů dotýká. „Moc by nám pomohlo, kdybyste se do Syndikátu přihlásili, je velmi důležité, aby v něm bylo více a více novinářů, kteří tuto práci aktivně dělají. Bohužel, průměrný věk členů je hodně vysoký a řada členů už se novinařině aktivně nevěnuje,“ přidává se k Vojtovi jeho kamarádka Dominika Píhová, která je v Syndikátu také velmi aktivní, jinak se věnuje zahraničnímu zpravodajství v Deníku N a mimo jiné přinášela z Turecka reportáže o tamním zemětřesení.

Osobně jsem nikdy v Syndikátu nebyl, podobně jako drtivá většina novinářů a novinářek, ale na setkání jsem první, kdo po jejích slovech sahá na štos nevyplněných přihlášek. „Tak na co čekáme? Věřím Vojtovi a Dominice, že to myslí se Syndikátem dobře, je potřeba jim pomoci,“ vyzývám přítomné a snažím se přidat kapku humoru. „Á, vy asi nemáte propisky. Tak tady jsou,“ sahám do batohu a nabízím je kolegům. Možná jsme u začátků něčeho, co přinese v budoucnosti mnoho dobrého pro českou žurnalistiku.

TEN PEKAŘ MĚ ZAJÍMÁ

Kolik je to let, co jsem se rozhodl pro tuto „zpropadenou“ profesi? Více než třicet roků! Pamatuji si, jak jsem před mnoha lety viděl v televizi nějakou ženu, která povídala, že napsala za život přes tisíc článků. Přišlo mi to neuvěřitelné a tak trochu i šílené. Co tak asi mohla v tolika textech psát? Když jich napíšu já za život pár desítek, tak to bude zázrak, říkal jsem si v duchu někdy v té době, kdy jsem s novinařinou začínal. Netušil jsem, že budu ještě mnohem horší „hrůza“ než ona paní.

Na jaře roku 1990 se vracím z povinné vojenské služby a absolutně netuším, co budu dělat. Odcházel jsem za totality, nesvobody, na Hradě byl Gustáv Husák, vládla fakticky jediná existující strana, komunistická, která měla v ústavě pojištěnou svou vedoucí úlohu, a vracel jsem se do naprosto odlišných poměrů. Do svobody! V prvních měsících jsem zažil šikanu od mazáků stejně jako mnozí jiní, kteří prošli touto „nezapomenutelnou“ životní zkušeností, první rok se vůbec nedostal domů a v druhém roce jsem jen v televizi sledoval, jak se lámou dějiny. V listopadových dnech roku 1989 jsem se cítil jako někdo, koho svázali do neviditelných řetězů a ještě ho nechali v kleci. Tak šíleně moc jsem chtěl ven! Chtěl jsem jako statisíce jiných vyběhnout na náměstí a křičet *Svo-bo-du!*

Ale nebylo to možné. Alespoň nás ale z vojny pustili o něco dříve než za původně plánové dva roky, takže jsme to měli na nějakých devatenáct měsíců. Jenže když jsme vyšli v březnu roku 1990 z kasáren, od revolučních dnů utekly už tři měsíce, což v té době znamenalo celé věky. Vždyť každý tehdejší den se toho událo víc než celé roky předtím!

Po příchodu domů na vesnici jsem měl pocit, že to úplně první, vrchovatě největší opojení svobodou z mysli mnoha lidí mizí. Po Občanském fóru, které zastřešovalo přechod od nesvobody ke svobodě, se pomalu začínaly rýsovat nové politické strany a stát prodával v privatizaci v dražbách první majetek prvním soukromníkům. Lidé přehodnocovali své původní plány, které před rokem 1989 měli nekonečně skromnější a nudnější, než jim najednou život nabízel.

Mohl jsem se sice chlubit maturitním vysvědčením a vyučením v oboru mechanik číslicově řízených strojů z jednoho z největších leteckých podniků v Československu, v Letu Kunovice, ale jako takového mechanika by mě nikdo nezaměstnal. Vždyť já svou profesi vůbec neuměl. Nejmodernější, číslicově řízené stroje v Letu téměř nebyly, takže jsme se na nich ani neučili a místo nich dělali na soustruzích či frézách, které často pamatovaly ještě první republiku nebo padesátá a šedesátá léta.

Když přemýšlím nad tím, jaké možnosti mají dnešní středoškoláci ve srovnání s naší generací na konci osmdesátých let, musím se jen hořce usmát. Ale zároveň se ohromně raduji z toho, jaké obrovské kroky jsme od té doby jako společnost udělali. Vyrůstal jsem v dělnické rodině a jako mnoho mých vrstevníků v obdobné situaci jsem počítal s tím, že skončím v některé z mnoha fabrik. Podle toho vypadala i moje příprava. Šestnáctiletý „balík“ z vesnice byl považovaný za ideální pracovní sílu pro socialistické hospodaření. Jen ho bylo třeba co nejdříve vycvičit, aby co nejlépe plnil připravený plán pětiletky a zapadl do systému, který s ním počítal jako s pracovní silou někde u stroje na desítky let dopředu, až do jeho úplného vyčerpání.

Týden ve škole, týden v práci na praxi. Vstávání v pět ráno, rychle na autobus, v dílně se převléct do montérek a v šest stát u stroje. Nepřišlo mi na tom nic divného, mnozí lidé v mém kraji měli takové dospívání a často také celý život. Viděl jsem je den co den, jak ráno nastupují do autobusu, ve kterém ještě se zavřenýma očima dospívají a potom plní pracovní normy. Stále a stále dokola. Když jsem jel tím autobusem čas od času po několika letech, stále stejně čekali před obchodem v řadě na to, až autobus přijede a oni budou moci uvnitř ještě chvíli spát. Neposmíval jsem se jim, každého z nich jsem si vážil a obdivoval ho, protože jsem věděl, že mnozí jsou to pracanti, kteří nikdy neměli moc na výběr. Většina škol v okolí byla učňovských a připravovala děti na celoživotní manuální práci, gymnázia byla výjimečná a byla často určena pro potomky prominentů a děti, které měly ty nejlepší známky na základních školách. A ty já neměl, byl jsem spíše dvojkař, občas v nějakém tom předmětu trojkař.

Neměl jsem ani žádný velký přehled. Moji rodiče, stejně jako většina ostatních z prostředí na jihomoravské vesnici v 70. a 80. letech minulého století, pracovali manuálně, vím, že se snažili svou práci dělat co nejlépe a dávali si pozor, aby nevybočili z řady. Protože kdo z řady vybočil, tomu se sluhové totalitního režimu okamžitě pomstili tím, že ublížili jemu, nebo ještě hůře, jeho dětem. Většina lidí se proto o veřejné dění nezajímala a často o něm nic neříkala ani svým dětem, protože byla přesvědčena, že takto je to pro ně nejlepší.

Až odchod z tohoto prostředí na vojnu v roce 1988 mi začal otvírat oči. Navíc v té době začínaly být cítit závaný svobodnějších časů v celé společnosti, do toho jsem potkal na vojně kluky, kteří vyrůstali v uvolněnějších poměrech než já. Bylo tak logické, že jsme ladili například Svobodnou Evropu a Hlas Ameriky – v té době ještě zapovězené stanice vysílající ze svobodného Západu a mohutně rušené komunistickým režimem, který byl nepřítelem všeho svobodného. Tedy také skutečné novinařiny.

Začínal jsem cítit, jak moc zajímavý je svobodný svět. V jednom z dopisů ještě z konce vojny jsem psal své kamarádce: „Přihlášky na vysokou školu se dávají do konce února 1990, tak to pozdější zkoušky stihnu.“ Jenže ani nevím proč, nakonec jsem přihlášku nepodal. Myslím, že jsem v té době ještě neměl jasno v tom, na jakou školu chci přihlášku dát, jen jsem začínal cítit, že svět je ohromně zajímavý a já se chci vzdělávat, abych mu mohl více porozumět a těšit se ze všeho nového, co se dozvím. Obrovsky mě tehdy hnala žízeň po informacích.

Jenže jsem se vrátil a začal zapadat do kolejí, které vyjely generace přede mnou, a nebylo jednoduché se z nich vymanit. Na žádnou školu jsem nešel, vrátil jsem se domů na vesnici a na jaře roku 1990 jsem kývl na nabídku našeho souseda, který mi říkal, že bych mohl nastoupit u nich v práci jako řidič-závozník. Stalo se. Zatímco na každém rohu probíhaly neuvěřitelné změny, já rozvážel plynové bomby po restauracích a k tomu vykládal i nakládal tuny pytlů cementu z vagonů na nádraží v Uherském Hradišti. Ale co bylo nejdůležitější – začal jsem psát!

Nevím, jak mě to přesně napadlo. Tetičky z našeho Slovácka, které pamatovaly mé předky, sice měly jednu úsměvnou historku a teorii, o jejíž pravdivosti byly přesvědčeny. „Radku, ty jsi po Fialovi, doktoru Fialovi, to byl takový vzdělaný lékař, říkalo se mu lidumil. Když šel po náměstí, seběhla se kolem něho děcka a on dal každému na rohlík,“ tvrdily tetičky s tím, že jedním z těch dětí – všechny byly nemanželské – byla také moje babička. A tedy že já měl vlastně ten sklon k novinařině a zájem o vzdělávání v genech.

Možná to ale byla všechno jen jakási shoda náhod. Pamatuji si, že první okouzlení informacemi a světem jsem pocítil na základní škole. Když pan učitel Jurníkl mluvil v dějepisu, nebo jiný pan učitel v zeměpisu, velmi pozorně jsem je poslouchal a těšil se na každé další jejich povídání. A vybavuji si také chvíle, kdy doma hrálo neustále rádio a já se těšil na každou další informaci, ze které se dozvím něco nového a zajímavého o dění doma i ve světě.

Určitě mě ještě nenapadlo, že bych chtěl dělat novináře. myslím, že jsem ani nevěděl, co to přesně znamená, protože do svých dvaceti let jsem žádného novináře ani nepotkal. Ale zcela jistě jsem toužil dozvídat se stále něco nového.

Myslím, že minimálně část svých novinářských instinktů mám také po své mamince. Většinu života dělala prodavačku na vesnici, kde byla v kontaktu s mnoha lidmi. Dnes už nejsou prodavačky tolik zvyklé mluvit se zákazníky, ale dříve prodavačka, hlavně ta na malém městě, věděla o lidech více než farář či lékař. A moje mamka si povídala doslova s každým, na vesnici neexistoval člověk, o kterém by nedokázala říct něco zajímavého. A platí to dodnes. Když začne vyprávět, otevírá přede mnou svět lidských příběhů, o kterých se mi může v Praze jen zdát. Kromě toho neustále čte nějaké noviny a časopisy, touží po nových informacích. A jsem si jistý, že více než kdokoliv jiný z naší rodiny čte moje články a má k nim pokaždé nejvíce otázek.

Pokud jde o mého otce, který už bohužel zemřel, jeho vztah k mé práci byl zcela odlišný. Byl to až neuvěřitelně pracovitý člověk: v životě jsem nepotkal nikoho, kdo by byl nejen pracovitější, ale také zručnější než on. Měl také jednoznačné a nekompromisní měřítko, podle kterého posuzoval lidi. Pro ty, kteří byli na práci šikovní a věnovali jí maximum času, měl otevřené dveře i srdce. Ale běda, jak někdo práci flinkal a byl neschopný. Politici byli v jeho očích vesměs kecalci a moje psaní o politice nikdy nepovažoval za skutečnou práci. Ale když jsem přiložil ruku k dílu a s něčím mu pomohl při fyzické práci, byl šťastný. Zároveň se snažil neustále pracovat pro rodinu. Poté, co jsem se oženil, byla jeho nejčastější věta zřejmě „Rade, pomáhej Daně“. Když jsme se přestěhovali z Prahy na Slovácko a měli problémy s bydlením, jeden domek rekonstruoval a druhý dům fakticky z gruntu přestavěl. Jako mladý kluk pomohl rodičům vybudovat jejich dům, v dospělosti postavil pro svou rodinu další dům a potom na stáří ještě chatu – od prvního kopnutí do země po položení střechy. Bylo logické,

že chtěl, abych byl stejný jako on. Ještě na základní škole jsem o prázdninách dostal na starosti políčko, na kterém jsem denně sbíral okurky, třídil je podle velikosti a vozil je na káře do výkupu. Moje první peníze! Přesně jsem věděl, jakou mají cenu. Později na střední škole, jsem musel chodit na brigády do fabriky, kde otec pracoval. Strávil v ní celý život a doslova pro ni dýchal. Měl na starosti všechny stroje, staral se o jejich údržbu a zároveň přicházel s mnoha vylepšeními. Pokud něco nefungovalo, neexistovalo, že by to nepřišel opravit, i kdyby byly svátky a víkendy. Myslím na něj každý den. A často se ptám sám sebe: Co by řekl na to, jak se stavím k práci já? Byl by alespoň někdy spokojený?

* * *

Když jsem tedy chystal svůj první článek, nedělal jsem to s vědomým záměrem stát se novinářem. Bylo to proto, že jsem prahнул po informacích. Chtěl jsem se dozvědět, jak vypadá a co říká člověk, který v rodném městečku jako první soukromník peče chleba.

První soukromé pekárny byly velkým hitem tehdejší doby, lidé mnohdy zvyklí na gumové pečivo najednou poprvé ve velkém poznávají, co dokáže svobodný duch podnikavosti, tvořivosti a chuti do práce. Jeden takový pekař byl právě v rodném Hluku. Než k němu ale vstoupím, sedím na lavičce a hledám odvahu vejít dovnitř a oslovit ho s prosbou, jestli bych o něm mohl napsat. Nakonec ji najdu. „Jen se ptejte,“ říká s úsměvem pekař, já se ptám a následně s radostí ťukám na psacím stroji svůj první pokus o článek.

Nejkratší cesta k jeho možnému publikování vede do okresního města, do Uherského Hradiště, ve kterém sídlí místní noviny Slovácká jiskra. Do té doby jsem nikdy nic nenapsal, nevím, jak se to dělá, nemám v rodině vůbec nikoho, kdo by měl k novinářině či obecně k psaní vztah, ale cítím, že psaní mě baví a vidím v něm smysl. S obavami přicházím za šéfredaktorem Vladimírem Solíkem, ukazuje mu článek a ptám se ho, co tomu říká. „No, to je

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Novinařina je můj život.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.